

Det supplerende materiale fra rapportgrupperne rummer 36, 31 og 12 fugle fra de tre vintre, heraf 6, 11 og 6 i haver. I alt 58 blev set i byer, og da stedsangivelsen her ikke altid har været eksakt, kan andelen set i haver have været større. Sammenlagt blev der således registreret ca 60 vintermunke i 1992/93 (heraf mindst 30 i haver), 50 i 1993/94 (30 i haver), og 46 i 1994/95 (40 i haver).

Munken ser således ud til at have været noget overset om vinteren tidligere. Højest sandsynligt er der dog også sket en reel stigning i antallet af overvintrende fugle. Dels er bestanden i vækst både i Mellemeuropa og Danmark (Leach 1981, DOFs Fugleregistreringsgruppe). Desuden antages tendensen til at overvintre i Nordeuropa at være genetisk betinget (Berthold et al. 1992, Sutherland 1992, Fransson & Stolt 1993, 1994), og de seneste års meget milde vintre må have favoriseret denne del af bestanden. Nogle mellemeuropæiske Munke er begyndt at benytte en nordvestlig trækrute og overvintre i England (f.eks. Langslow 1979, Berthold & Terrild 1988, Berthold et al. 1992), og af 31 Munke ringmærket i udlandet om efteråret og genfundet i Danmark samme efterår havde de 19 (61%) bevæget sig mod nord (Zoologisk Museums Ringmærkningsafdeling, København).

Summary: Wintering Blackcaps *Sylvia atricapilla* in Denmark

In a study of Danish garden birds people were asked to report all birds seen in their garden during a single day within each month during three study years (1992/93 – 1994/95). Among the birds reported were a surprisingly high number of Blackcaps seen in winter – from late November to and including February: 102 in the three seasons combined (3 in November, 37 in December, 33 in January, and 29 in February). These numbers include some repeats, however; the minimum number of different birds was 77. Blackcaps were observed over most of the country (Fig. 1). Supplementary data contained in-

formation on 79 additional Blackcaps (at least 23 in gardens) in the three winters, yielding a mean total of 52 per winter. This is substantially more than the 15-25 hitherto considered normal. The discrepancy is probably best explained as a combination of a formerly underestimated winter population of Blackcaps in Denmark and a real increase during the very mild winters prevailing through the last eight years.

Referencer

- Berthold, P., A. J. Helbig, G. Mohr & U. Querner 1992: Rapid microevolution of migratory behaviour in a wild bird species. – *Nature* 360: 668-670.
- Berthold, P. & S. B. Terrild 1988: Migratory behaviour and population growth of Blackcaps wintering in Britain and Ireland: some hypotheses. – *Ring. & Migr.* 9: 153-159.
- Fransson, T. & B. O. Stolt 1993: Is there an autumn migration of continental Blackcaps (*Sylvia atricapilla*) into northern Europe? – *Vogelwarte* 37: 89-95.
- Fransson, T. & B. O. Stolt 1994: The wintering of Blackcaps *Sylvia atricapilla* in Sweden. – *Ornis Svecica* 4: 105-112.
- Jørgensen, O. Have 1970: Munk. – *Feltornithologen* 12: 113-116.
- Langslow, D. R. 1979: Movements of Blackcaps ringed in Britain and Ireland. – *Bird Study* 26: 239-252.
- Leach, I. H. 1981: Wintering Blackcaps in Britain and Ireland. – *Bird Study* 28: 5-14.
- Olsen, K. M. 1992: Danmarks Fugle - en oversigt. – DOF, København.
- Sutherland, W. J. 1992: Genes map the migratory route. – *Nature* 360: 625-626.

Bo T. Johansen
 Dansk Ornitologisk Forening
 Vesterbrogade 140
 1620 København V

Intraspecifik redeparasitisme hos Toppet Lappedykker *Podiceps cristatus*

KELD HENRIKSEN

Intraspecifik redeparasitisme, dvs. æglægning i en artsfælles rede uden efterfølgende at tage del i rugning af æg eller opfostring af unger (Yom-Tov 1980), er indtil videre konstateret hos ca 150 fuglearter (Rohwer & Freeman 1989). Hos Toppet Lappedykker *Podiceps cristatus* er det forlængst påvist, at to hunner undertiden lægger æg i samme rede (Poulsen 1946), men forholdet er aldrig systematisk undersøgt. I forbindelse med en undersøgelse

af æggenes størrelse i kuld af Toppet Lappedykker (Henriksen 1995) var det muligt samtidig at skaffe oplysninger om hyppigheden af redeparasitisme.

Undersøgelsen blev foretaget i Brabrand Sø ved Århus og omfattede 21 reder i 1993 og 30 reder i 1994. Alle reder blev kontrolleret dagligt midt på dagen, fra æglægningens start til kuldene var færdiglagte. Færdiglagte kuld (n = 36) blev kontrolleret tre til otte gange i perio-

den indtil klækningen; hvor kuld kunne følges fra språningen af det førstlagte æg, blev de kontrolleret én til tre gange dagligt i de følgende dage. Æggene i hver rede blev nummereret i den rækkefølge, de var lagt, og længde og bredde målt.

Indtil kullet er færdiglagt, lægger Toppet Lappedykker normalt ét æg hvert andet døgn, oftest om morgenen (Cramp & Simmons 1977). Æglægningen i fire reder afveg fra dette forløb (én rede i 1993 og tre i 1994), og alle fire tilfælde tydede stærkt på redeparasitisme. I tre af rederne blev to af æggene lagt inden for ét døgn, og i én rede blev tre af æggene lagt inden for tre døgn. I sidstnævnte tilfælde afveg et muligt "fremmed" æg desuden tydeligt i bredde fra de øvrige fem æg i reden (34,1 mm mod 37,1-37,4 mm). Parasitisme i reder med færdiglagte kuld blev ikke konstateret. Klækningen kunne følges i to af de parasiterede reder, og de fremmede æg klækkede i dem begge. Der var ingen signifikant forskel mellem de to år i hyppigheden af redeparasitisme (Fisher exact test, $p = 0,63$); hyppigheden var således 8% (4/51).

Er lappedykkernes æglægning i fremmede reder en alternativ ynglestrategi? I de her omtalte tilfælde var forløbet som man ville forvente ifølge denne hypotese, idet fremmede æg udelukkende blev lagt i reder med kuld under lægning, hvilket er en forudsætning for at de bliver ruget længe nok til at kunne klække. Fremmede æg lægges dog også i reder med færdiglagte kuld og endda i hættemågereder (Henriksen 1993), hvilket gør hypotesen mindre sandsynlig.

Det er derimod tænkeligt, at hunner, når mange reder ligger tæt sammen i en koloni, tager fejl af rederne og lægger æg i andre pars reder (jvf. Poulsen 1946). Det er dog endnu ikke påvist, at lappedykkere kan tage fejl af reder eller redesteder, og ingen af de fire parasiterede reder var placeret i en lappedykkerkoloni.

Yom-Tov (1980) nævner bl.a. tab af kuld under lægning som en mulig årsag til intraspecifik redeparasitisme. I Brabrand Sø mister 30% af hunnerne deres kuld inden

færdiglægning (gennemsnit for fem år, $n = 343$; Henriksen 1992). Disse hunner kan derefter enten resorbere de resterende modne ægfollikler eller lægge æggene; i nogle tilfælde sandsynligvis i andre reder.

Summary: Intraspecific nest parasitism in Great Crested Grebes

Intraspecific nest parasitism in Great Crested Grebes *Podiceps cristatus* was studied in 1993 and 1994 at Lake Brabrand, eastern Jutland, Denmark. A total of 51 nests were checked daily during the egg-laying period, three to eight times thereafter ($n = 36$), and (when possible) one to three times daily from pipping of the first egg until all eggs had hatched. Each egg in a nest was numbered according to laying order.

Nest parasitism was assumed where two eggs were laid on the same day (three nests), and where a new egg appeared on each of three consecutive days (one nest, where one egg had different dimensions from the other five). Great Crested Grebes usually lay their eggs at 48-hour intervals (Cramp & Simmons 1977). Thus, four of 51 nests (8%) contained parasitic eggs. At least two of the parasitic eggs hatched.

No parasitic eggs appeared in completed clutches; however, this was found in other years (Henriksen 1993).

At Lake Brabrand, 30% of females loose their clutches before completion (five-year average, $n = 343$; Henriksen 1992). Some of these females may deposit eggs in nests of conspecifics, so that intraspecific nest parasitism was a result of nest loss during the egg-laying period.

Referencer

- Cramp, S. & K. E. L. Simmons (red.) 1977: The birds of the Western Palearctic. Vol. 1. – Oxford University Press, Oxford.
- Henriksen, K. 1992: Nesting ecology and production of young in the Great Crested Grebe *Podiceps cristatus* in a hypereutrophic Danish lake. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 86: 163-168.
- Henriksen, K. 1993: Costs and benefits to Great Crested Grebes *Podiceps cristatus* nesting in association with Black-headed Gulls *Larus ridibundus*. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 87: 243-246.
- Henriksen, K. 1995: Intraclutch variation in egg volume of Great Crested Grebes. – Condor 97: 826-828.
- Poulsen, C. M. 1946: En koloni af Toppet Lappedykker (*Podiceps cristatus*). – Flora og Fauna 52: 25-32.
- Rohwer, F. C. & S. Freeman 1989: The distribution of conspecific nest parasitism in birds. – Can. J. Zool. 67: 239-253.
- Yom-Tov, Y. 1980: Intraspecific nest parasitism in birds. – Biol. Rev. Cambridge Phil. Soc. 55: 93-108.

Keld Henriksen
Kærvej 17
8230 Åbyhøj